

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 2 ====

Razčlemba izhodiščnega besedila

Sobota, 25. avgust 2012 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi konceptni list in ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec). Svojo šifro vpišite tudi na konceptni list.

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 120. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo in skladno s pravopisnimi pravili, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak). Osnutek zadnje naloge, ki ga lahko napišete na konceptni list, se pri ocenjevanju ne upošteva.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k izpitni poli 2 (M122-103-1-2)

U Kako se počuti pisateljica, katere najstniška hči le redko vzame v roke knjigo, in še to z izrazom mučeništva? Kot pravi Janja Vidmar, še vedno ni vrgla puške v koruzo, čeprav otrok in mladostnikov po njenem mnenju nikakor ne smemo preveč strastno vzpodbujati k branju. Veliko uporabnejši so drugi pristopi in zvijače; ena največjih napak staršev je opustitev navade, da beremo otroku, ko ta osvoji abecedo. Med najpomembnejšimi principi je seveda svetel zgled, saj starši, ki vse večere preležijo pred televizorjem ali smrčijo z revijo čez obraz, stežka prepričajo otroka o simbolnem in konkretnem pomenu branja. Kadar je vse zaman, še vedno ostaja upanje na preobrat nekje v daljni prihodnosti, saj nasprotno vsaka prisila otroku branje priskuti še daleč v odrasla leta. To velja tudi za knjigo Pink, ki je Janji Vidmar prinesla letošnjo večernico – nagrado za najboljšo mladinsko delo, ki je izšlo v preteklem letu.

1 Ena od posledic tehnološke ekspanzije je skoraj popolna ukinitvev stikov med generacijami; mladi so sedaj on-line s svojimi vrstniki 24 ur na dan, svet odraslih postaja zanje vse bolj nezanimiv.

Številne mlade zanima zgolj in samo njihov notranji jaz, računalniški ekran ali ekran prenosnega telefona jim omogoča različne virtualne relacije in takšna pozicija številnim povsem ustreza. Ne zanimajo jih politika, država, svetovni dogodki, ne zanimata jih stanje in usoda naše civilizacije. Edino ljubezen, zanimanje za nasprotni – ali morda isti – spol je tisto, kar jih še prisili v socialne stike; na tem področju bolj težko opravijo zgolj s tehnološkimi igračami, nujen je neposreden, konkreten stik. Po nekaterih statistikah sicer nekateri vzdržujejo svoja razmerja tudi s stiki prek tehnoloških vmesnikov, vendar je primarno človeško hrepenenje po ljubezni tako močno, da jih je večina pripravljena zapustiti svoj virtualni azil.

2 Skladno s tem se spreminja tudi jezik, nastaja nekakšen računalniški patois, svojevrsten sleng, kjer je število izrazov omejeno na minimum.

Včasih se mi je zdel Toporišič s svojim okostenelim, togim korpusom povsem mimo, zdaj se že sama hrepeneče oziram po trdni jezikovni opori. Resnično izgubljam jezik, to se dogaja razmeroma hitro in ni omejeno zgolj na računalniško komunikacijo. Besedni zaklad današnje mladeži je radikalno drugačen od besednjaka moje mladosti. Tudi zato skušam s svojimi besedili bralca spodbuditi k aktivnejši vlogi in večji odgovornosti do prebranega, saj bralec z razvijanjem branja od spontanega h kritičnemu, refleksivnemu branju omogoča na drugi strani tudi meni kot avtorici večjo svobodo znotraj različnih jezikoslovnih prijemov. Tukaj gre za vzajemni učinek, ki ga že dolgo fanatično razglašam kot župnik na koru.

3 Roman Pink je označen kot zgodba o nostalgiji generacije, ki se je rodila v začetku 60. let prejšnjega stoletja.

Za mednarodni prostor je naša literatura zanimiva predvsem zaradi naše izkušnje v polpretekli zgodovini. Če pustimo ob strani politiko, so bili to lepi časi predvsem zato, ker smo takrat gojili pristne, intenzivne stike, bili smo kot velikanska rit in srajca, vse čare sveta smo odkrivali skupaj, domov smo zahajali samo spat, jest in občasno živcirat tastare. Pravzaprav smo imeli

neznansko srečo, v pravem življenjskem obdobju smo zamenjali dve države, tri valute in štiri predsednike, spremenila se je glasba – v današnji cigumigu. Predvsem pa se je spremenilo rangiranje na lestvici občečloveških vrednot, ljudje smo izgubili moralni kompas. In o tem je treba pisati, tega socialnega padca mladinski avtorji še nismo docela ozavestili. Sama sem najmlajša mladinska pisateljica, pa sem že stara kot zemlja.

4 Današnji časi bodo za naše otroke nekoč prav tako dobri stari časi.

To zgolj potrjuje dejstvo, da gredo zadeve zlagoma navzdol. Mladina je danes anemična, nimajo se česa oprijeti, prevladujeta neambicioznost in apatija.

5 Mogoče pa je obsedenost z uporništvo že nekoliko passé?

Ne, uporništvo mladih je skoraj nekakšen historični *fil rouge*, nujno je potreben vsaj zaradi vzdrževanja družbenokritične potence. Ne delajmo si iluzij, tudi mi smo bili svojčas uporniki, pa zdaj pogledjte, koliko nas še krši ustaljena pravila. Mularija ima neskončno zalogo energije, s katero bi lahko poganjali reaktorje od tod pa do Kamčatke, preprosto mora jo pokuriti, zakaj je ne bi izrabili za kaj koristnega? Prav prilegla bi se spet kakšna mini revolucija. Mi bomo težko postregli še s kakim prevratništvom, v petih letih, odkar smo v EU, smo še vedno zaplankani, bogaboječi, dušebrižniški, svetoboljni zapečkarji, ki statistično prednjačimo v ksenofobiji in samomorih.

6 Roman Pink je napisan v mariborskem dialektu; nasploh ste znani po promoviranju tega narečja. Pri nas ima štajersščina skoraj klovnovsko vlogo, večinoma je v medijih uporabljena pri nekoliko omejenih likih.

Omejenih je preblag izraz, štajersščina postaja nekakšen sinonim za zabitost, za lokalne norčke. Zato brez šale: resnično pričakujem, da bo mariborščina – za ljubljansščino, ki je v medijih in literaturi že dobila domicil – postala drugi »uradni« pogovorni jezik. Osrednja skrb pisateljev bi morala biti ohranitev vsega tega drobirja, vseh teh slengovskih bogastev, ki so prav tako nepogrešljiva za ustvarjanje pravega ozračja v kontekstu fabule, za različne literarne prijeme in ne nazadnje tudi za žlahten humor.

(Prirejeno po: Peter Rak – Škoda je vsake dobre erekcije, Delo – Kultura, 5. 10. 2009.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. V katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo?

1.1. Dopolnite povedi z manjkajočimi podatki.

Izhodiščno besedilo je zapis _____
(raziskovalnega/pogajalnega/prepričevalnega/povezovalnega)

pogovora. Ta je sestavljen iz _____ replik. V njem sodelujeta
(število)

_____ in _____.
(pobudni sogovorec) (odzivni sogovorec)

(2)

1.2. Kaj je bil neposredni razlog, da je novinar za intervju izbral prav to osebo? Odgovor zapišite v povedi.

---

(2)
(4 točke)

2. Pogovoru je dodan uvodni odstavek. Ali je novinar v njem predvsem predstavil življenje in delo pisateljice? Podčrtajte ustrezno možnost in dopolnite poved.

V uvodnem odstavku je/ni predstavljeno predvsem življenje in delo pisateljice, saj

---

(3 točke)

3. O čem sta se novinar in vprašana največ pogovarjala? Obkrožite črko pred ustrezno trditvijo.

- A O jeziku v romanu Pink, ki je podoben jeziku današnje mladine.
- B O današnji mladini v primerjavi s tisto, predstavljeno v romanu.
- C O življenju in delu mladinske pisateljice Janje Vidmar.
- Č O štajerščini v literaturi in medijih.
- D O vsebini nagrajene knjige, ki govori o življenju mladih na začetku 60. let.
- E O prizadevanjih pisateljice za drugačno vlogo jezika v literaturi.

(2 točki)

4. V besedilu so uporabljene različne vrste tiska.

4.1. Kaj je napisano krepko? Podčrtajte ustrezno možnost.

- pomembnejši podatki
- odzivne replike
- pobudne replike
- citirani deli besedila

(1)

4.2. Čemu je uporabljen krepki tisk? Odgovor napišite na črto.

---

(1)
(2 točki)

5. Med navedenimi trditvami so tri, ki ne ustrezajo vsebini izhodiščnega besedila. Obkrožite črke pred njimi.

- A Zaradi vse hitrejšega razvoja tehnologije postajajo mladi asocialni.
- B Ljubljansščina je v medijih in literaturi že postala »uradni« pogovorni jezik.
- C Uporništvo mladih je nekakšna zgodovinska rdeča nit.
- Č Današnja glasba je boljša kot tista pred desetletji.
- D Slovenci smo po statističnih podatkih med tistimi narodi v EU, ki so najbolj sovražno nastrojeni do tujcev.
- E Današnja mladina je manj doma kot mladina prejšnje generacije.
- F Zaradi komuniciranja prek tehnoloških vmesnikov se spreminja tudi jezik.
- G Pisatelji naj bi skrbeli za ohranjanje slengovskega bogastva.
- H Mladih danes prav nič več ne spodbudi k neposrednim medsebojnim stikom.
- I Besedni zaklad mladine se je v zadnjih desetletjih temeljito spremenil.
- J Računalniški jezik je neke vrste sleng z minimalnim številom izrazov.

(3 točke)

6. Zakaj po mnenju Janje Vidmar ni prav, da otrokom ne beremo več, ko se ti že sami naučijo brati? Odgovorite v povedi.

(3 točke)

7. Izhodiščno besedilo ni naslovljeno. Naslovite ga tako, da boste izrazili mnenje Janje Vidmar o odnosu mladih do družbenega dogajanja in besedilno vrsto.

– Naslov, ki povzema mnenje Janje Vidmar o odnosu mladih do družbenega dogajanja.

---

(2)

– Naslov, iz katerega je razvidna besedilna vrsta.

---

(2)
(4 točke)

8. V izhodiščnem besedilu je Janja Vidmar uporabila tudi pogovorna izraza »mularija« (v 5. delu) in »živcirat tastare« (v 3. delu). Rešite nalogi.

- 8.1. Podčrtajte ustrezno nadaljevanje povedi.

Intervjuvanka je pogovorna izraza uporabila,

- ker ne ve, da je njuna raba omejena na neknjižno sporazumevanje.
- ker je hotela, da bi bil njen odgovor bolj živ.
- ker je celotno besedilo v neknjižnem jeziku.
- ker je hotela, da bi bil njen odgovor natančnejši.

(1)

- 8.2. Da bi se izognila ponavljanju besed, poimenuje pisateljica skupino mladih ljudi z različnimi izrazi. Preberite 1., 2. in 4. del besedila in v vsakem poiščite po eno knjižno sopomenko besede »mularija«. Zapišite jo na črto.

Sopomenka besede »mularija« iz

1. dela: _____

2. dela: _____

4. dela: _____

(2)
(3 točke)

9. V eni izmed povedi uvodnega dela je uporabljena beseda »leto« (Kadar je vse zaman ...). Oglejte si slovarski sestavek in rešite naloge.

léto -a s, *létos, lèten, prilèten, létenski, létnik, létnica, oblétnica, létina*. Enako je stcslovan. *lěto* 'poletje, leto, čas', hrv. *ljeto*, srb. *lěto* 'poletje', rus. *léto* 'poletje', češ. *léto* 'poletje, leto, letina'. Pslovan. *lěto 'poletje' se je razvilo iz ide. **leHto-* 'toplo obdobje', kar se ohranja še v stir. *laihthe* 'dan (v nasprotju z nočjo)', prvotno *'topli del dneva', in na osnovi česar je izpeljano nar. šved. *låding* 'pomlad' (Be II, 137, ES XV, 8 ss., Po, 680). Glej tudi *letováti, polétje*.

- 9.1. Je beseda leto domača ali prevzeta? Podčrtajte pravilno možnost in dopolnite poved.

Beseda leto je domača/prevzeta, saj izhaja iz _____.
(2)

- 9.2. Ali današnji pomen slovenske besede leto ustreza prvotnemu pomenu? Pojasnite v povedi.

_____
_____
(2)

- 9.3. Iz katerega slovarja je slovarski sestavek? Poimenujte ga.

_____
(1)
(5 točk)

10. Čeprav je besedilo namenjeno širši javnosti, tako novinar kot intervjuvanka namesto domače besede pogosto uporabita prevzeto. Ugotovite, s katerimi domačimi besedami bi lahko zamenjala naslednje prevzete pridevnike. Izraze povežite tako, da na črtico pred njih zapišete ustrezno številko.

_____ neambiciozen	1 navidezen, neresničen, nestvaren
_____ fanatičen	2 sproščen, nenarejen, naraven
_____ ksenofobičen	3 korenit, temeljit
_____ apatičen	4 zagrizen, prenapet
_____ nostalgičen	5 ne stremi k uspehu, slavi, časti, bogastvu
_____ radikalen	6 duševno otopel, brez volje; brezčuten, top
_____ virtualen	7 z močno, otožno željo po tem, kar smo v preteklosti čutili, imeli
	8 sovražen do tujcev in tujega

(3 točke)

11. Janja Vidmar je v odgovoru sredi 3. dela besedila uporabila besedo *cigumigu*.

11.1. Kaj je z njo poimenovala? Odgovor napišite na črto.

_____

(1)

11.2. Katere vrste je beseda *cigumigu*? V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost.

Cigumigu je

- domača/prevzeta beseda.
- slogovno zaznamovana/slogovno nezaznamovana beseda.
- glagol/samostalnik/pridevnik/prislov.

(2)

(3 točke)

12. Besedilo popestrijo številne slogovno zaznamovane besede in besedne zveze. V naslednjih povedih podčrtajte frazeme in razložite, kaj pomenijo, tako da na črte zapišete njihove nezaznamovane sopomenske izraze.

Sem najmlajša pisateljica, pa sem že stara kot zemlja.

_____

Gojili smo pristne, intenzivne stike, bili smo kot velikanska rit in srajca.

_____

Janja Vidmar še vedno ni vrgla puške v koruzo, čeprav otrok in mladostnikov po njenem mnenju ne smemo siliti k branju.

_____

(5 točk)

13. K živosti besedila prispeva tudi ironija v uvodnem delu besedila.

13.1. Do koga ima intervjuvanka ironičen odnos? Dopolnite poved in svoj odgovor utemeljite z izpisom dela povedi iz izhodiščnega besedila.

Intervjuvanka ima ironičen odnos do _____.

(2)

Izpis dela besedila za utemeljitev odgovora:

_____

_____

(2)

13.2. Zakaj se je pisateljica odločila za tak način izražanja kritike? Obkrožite črki pred ustreznima možnostma.

- A Da bi kritiko nekoliko ublažila.
- B Da bi bralec kritiko laže razumel.
- C Da bi kritika bralca bolj spodbudila k razmišljanju.
- Č Da bi bila kritika zaradi posmeha ostrejša.
- D Da bralec kritike ne bi opazil.

(2)

(6 točk)

14. V besedilu najdemo glagole v različnih oblikah. Ali je oblika podčrtanih glagolov v izpisanem stavku iz 3. dela pravilna?

..., domov smo zahajali samo spat, jest in občasno živcirat tastare.

- 14.1. Podčrtajte ustrezni možnosti ob poševnicah.

Oblika podčrtanih glagolov je/ni pravilna, saj se v slovenščini ob glagolih premikanja uporablja nedoločnik/namenilnik/deležnik.

(2)

- 14.2. Pripisite zahtevane oblike še naslednjim glagolom iz besedila.

Glagol	Nedoločnik	Velelnik	Pogojnik
poganjajo			
strežemo			
sem			

(4)
(6 točk)

15. V povedi vstavite členke, ki izražajo domnevo, izvzetje, dodajanje in možnost.

- domneva: Skoraj popolna ukinitvev stikov med generacijami je _____ ena od posledic velikega tehnološkega razvoja.
- izvzetje: Številne mlade zanima danes _____ njihov notranji jaz.
- dodajanje: Janja Vidmar je znana _____ po tem, da v svojih knjigah predstavlja javnosti mariborsko narečje.
- možnost: Pisateljico bodo _____ še kdaj povabili na šolo.

(4 točke)

16. Janja Vidmar zelo dobro pozna bralne navade mladih in se zaveda vloge, ki jo imajo pri tem pisatelji. Preberite njene ugotovitve in podčrtajte ustrezen oziralni zaimek ob poševnici.

- Slengovsko bogastvo, *za katero/za katerega* je značilna pestra raznolikost, je nepogrešljivo za ustvarjenje pravega ozračja v kontekstu fabule.
- Marsikateri otrok, *katerega/čigar* starši po cele dneve delajo, večino prostega časa presedi pred računalnikom.
- Štajerščina, *katera/ki* ima pri nas že skoraj klovnovsko vlogo, bo kmalu postala drugi »uradni« pogovorni jezik.

(2 točki)

17. Številne besede, povezane z izhodiščnim besedilom, so nastale iz že znanih besed. Rešite nalogo.

V vsaki dvojici besednih zvez poiščite tisto, ki je skladenjska podstava. Podčrtajte jo in iz nje tvorite ustrezno tvorjenko. Tvorjenki določite tudi vrsto.

Besedni zvezi	Tvorjenka	Vrsta tvorjenke
nazor, ki izraža bolečino, žalost zaradi neskladja med idealom in resničnostjo – to, da boli svet		
dati komu kaj v zavest – narediti, povzročiti, da kdo kaj spozna, se česa zave		
popolnoma, čisto – po vsem		
pretrgati svojo dejavno vključenost v kaj – pustiti koga ali kaj		
tak, ki se boji boga – tak, ki se ravna po božjih zapovedih		
tako, da je v skladu z določenimi dejstvi – tako, da je resničen		

(8 točk)

18. Opazujte naslednje enostavčne povedi in rešite nalogi.

18.1. Na črto napišite, kateri stavčni člen je v vsaki povedi zapisan krepko, in v njem s pikicami označite prilastke.

– *Zdaj se že sama hrepeneče oziram **po trdni jezikovni opori**.* _____

– *Za mednarodni prostor je naša literatura zanimiva **predvsem zaradi naše izkušnje v polpretekli zgodovini**.* _____

– *Literarno nagrado je Janji Vidmar prinesla **knjiga Pink**.* _____

– *Včasih so mladi brali **brez prisile staršev**.* _____

(4)

18.2. Zadnjo enostavno poved iz naloge 18.1. pretvorite v dvostavno, tako da krepko zapisani deli povedi preoblikujete v ustrezni odvisnik, in jo na novo zapišite.

---

(2)
(6 točk)

19. Novinar in pisateljica razpravljata o odnosu mladih do literature.

19.1. Naslednjo ugotovitev Janje Vidmar, zapisano v dveh povedih, združite v ustrezno sopomensko priredno in podredno zloženo poved.

Današnje mladine literatura ne zanima. Zanje je vseeno vredno pisati.

Priredno zložena poved:

_____

_____ (2)

Podredno zložena poved:

_____

_____ (2)

19.2. Kateri zloženi povedi ste tvorili? Poimenujte ju in dopolnite poved.

V prvem primeru je nastalo _____ priredje, v drugem

pa podredna zveza z _____ odvisnikom.

(2)
(6 točk)

20. V zloženi povedi iz 4. dela besedila je napaka v navezovanju. Prečrtajte napačen izraz in nad njega napišite pravi.

Mladina je danes anemična, nimajo se česa oprijeti, prevladujeta neambicioznost in apatija.

(2 točki)

21. V povedi 2. dela besedila sta uporabljena dva zaimka.

Včasih se mi je zdel Toporišič s svojim okostenelim, togim korpusom povsem mimo.

21.1. Na katera izraza se nanašata? Izraza napišite na črti.

mi _____ *s svojim* _____ (2)

21.2. V katero besedno vrsto spadata besedi *mi* in *(s) svojim*? Odgovora zapišite na črti.

mi _____ *(s) svojim* _____ (2)
(4 točke)

22. Izhodiščno besedilo je zapis prvotno govorjenega besedila. Rešite nalogi.

22.1. Kako pravilno naglasimo naslednje besede? V vsaki dvojici besed podčrtajte tisto, ki je naglašena pravilno.

ksenofobija – ksenofóbija

svétobolje – svetobólje

nèambicióznost – neambicióznost

(2)

22.2. Kratice pri govorjenju navadno razvežemo. Zapišite kratico EU iz 5. odstavka v razvezani obliki in pravopisno pravilno ter v razvezani kratici obkrožite naglašena samoglasnika.

_____

(2)

(4 točke)

23. V zapisanem javnem besedilu je pomembna jezikovna pravilnost. Popravite napaki iz 3. dela besedila, tako da prečrtate napačen zapis in nadenj napišete popravek.

Pravzaprav smo imeli neznansko srečo, v pravem življenskem obdobju smo zamenjali dve države, tri valute in štiri predsednike, spremenila se je glasba.

(2 točki)

24. Beseda večernica v uvodu izhodiščnega besedila je napisana z malo začetnico. Ali je tak zapis pravilen? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici in dopolnite poved.

Zapis je/ni pravilen, saj _____

_____.

(3 točke)

Prazna stran